
AȘEZAREA DIN SECOLELE VI-VII D.H. DE LA DOLHEȘTII MARI – SUCEAVA

de Mugur Andronic

Fîn cadrul amplelor lucrări de îmbunătățiri funciare care s-au desfășurat în anii 1987-1989 pe cursul inferior al Șomuzului Mare, s-a pus problema efectuării unor sondaje arheologice cu caracter de salvare.¹ Unul dintre obiectivele cercetate în acest context, se află pe tarlăua “Tărnuica”, amplasată pe malul stâng al Pârâului Diudiului, un afluent de stânga al Șomuzului Mare. Aici, în zona limitrofă a localității Dolheștii Mari, în imediata apropiere a locului “La Ștrand”, s-au efectuat în cursul anilor 1988-1989 săpături arheologice sistematice.² Ele au constat în executarea unor secțiuni de control și a unor casete adiacente lor, acolo unde starea culturilor agricole ne-a permis-o, în strictă apropiere a gardului ce desparte câmpul arabil de teritoriul Fermei pomicole Dolhești (fig. 1). Dacă primele două secțiuni n-au avut șansa să surprindă vreun complex arheologic anume, descoperind doar în mod sporadic cărbuni, chirpic și ceramică fragmentară, observațiile atente asupra șanțului de scurgere săpat de-a lungul gardului fermei, ne-au adus primele rezultate concrete, identificându-se pe fundul său mai multe lespezi de piatră, care păreau așezate antropice și, între ele, slabe urme de lemn ars. În acest context a fost descoperită și cercetată

- (1) Principalele rezultate ale sondajului au fost prezentate cu ocazia sesiunii anuale de rapoarte de cercetare arheologică de la Sibiu (1989). În cursul celor două campanii de săpături s-au investigat și șase locuințe aparținând culturii Poienești-Lucașovca. Cf. M. Andronic, în *MemAntiq*, XIX, p. 235-242.
- (2) Cu mai bine de un deceniu în urmă, în acest loc s-au făcut excavații pentru amenajarea unui bazin de înot de dimensiuni modeste. Cu acest prilej s-a descoperit ceramică fragmentară, care, din inițiativa prof. V. Sandovici și a directorului de atunci al muzeului sucevean, Gr. Froit, a ajuns să fie studiată și încadrată cronologic corect de către dr. Dan Gh. Teodor. Ulterior, informațiile ne-au parvenit și nouă de la cunoscutul cercetător, căruia îi mulțumim și pe această cale. Tot de aici provine și un fragment de tipar de piatră folosit pentru obținerea podoabelor (cf. Dan Gh. Teodor, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V-XI e.n.*, Ed. Junimea, Iași, 1978, p. 20 și 164; idem, *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V-XI e.n.*, p. 31). Legate strict de habitatul de epocă de la Dolhești, sunt și descoperirile monetare din secolele IV-VI d.H., făcute aici începând cu anul 1902 (cf. M. Ignat, *Contribuții numismatice la istoria dacilor din nordul Moldovei în secolele II-III e.n.*, în *Suceava*, IV, p. 85, cu bibliografia citată).

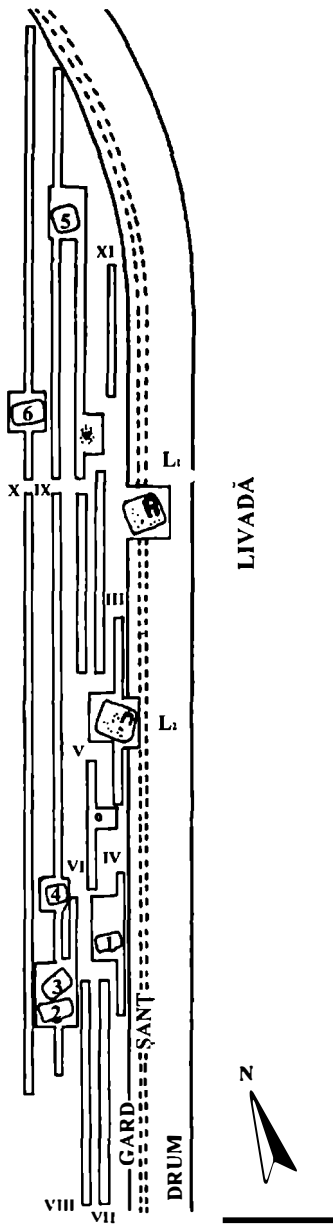

Fig. 1. Planul săpăturilor de la Dolheștii Mari (1988-1989).

locuința nr. 1, deschizându-se două casete adiacente șanțului. Prima a vizat suprafața dintre gard și șanț, caracterizată prin existența unui taluz înalt, iar a doua, o porțiune din lățimea drumului amintit deja, al cărui sol a prezentat o duritate deosebit de mare datorită tasării lutului și prundișului antiderapant.

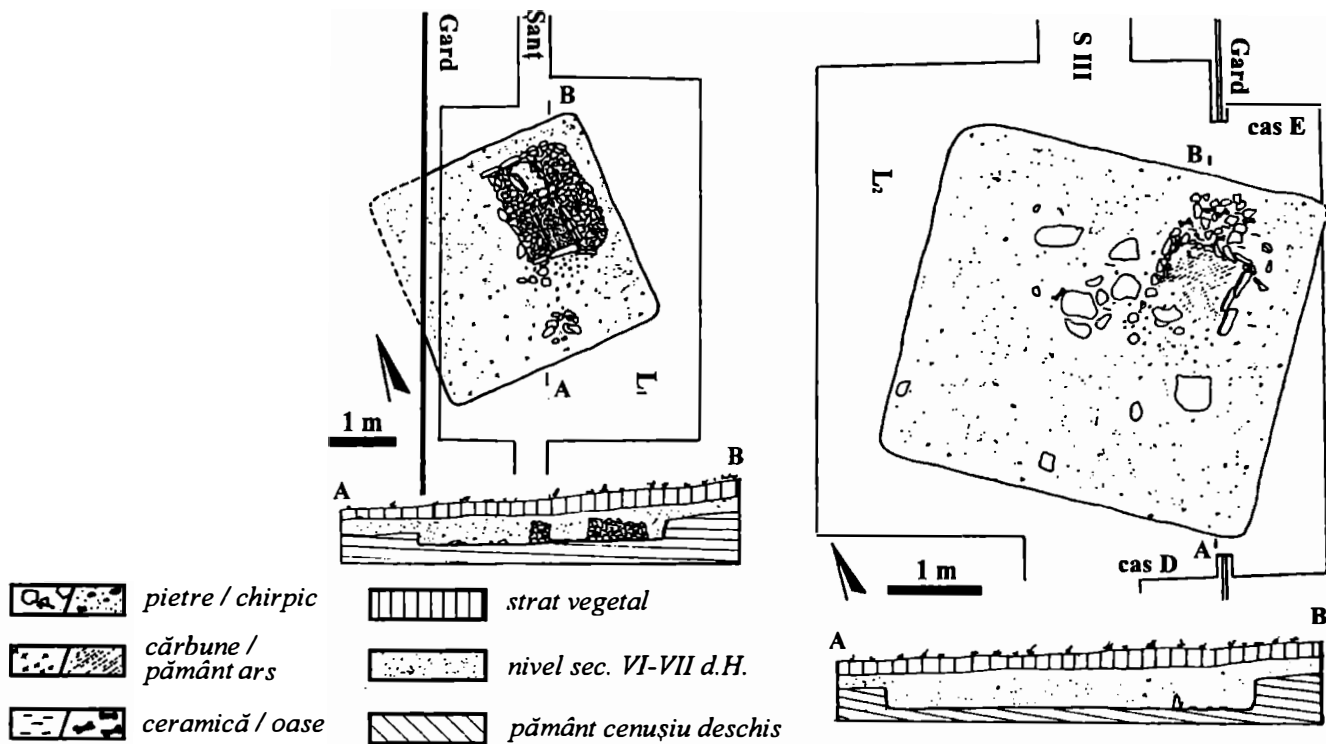
Locuința nr. 1 (L1) a avut o formă aproape pătrată (3,80/3,75 m) cu colțurile ușor rotunjite. Nivelul de călcare a fost amenajat la o adâncime medie de 70 cm față de nivelul actual de călcare (fig. 2).³ Orientarea sa era foarte apropiată de direcția nord-sud. Ținând cont de ea, de înclinarea ușoară a terenului tot spre sud, cât și de poziția cuptorului său, considerăm că accesul în locuință se făcea pe latura sa de miazăzi. Nu s-au observat gropi de pari sau alte detalii constructive.

Deosebit de interesant s-a arătat a fi cuptorul. Plasat în colțul de N-NV al locuinței, această instalație de foc, prin caracteristicile sale, pare a fi o descoperire unică.⁴ El a fost clădit din lespezi și bolovani de rocă nisipoasă, destul de friabilă, într-un volum de paralelipiped, lung de 190 cm, lat de circa 145 cm și cu o înălțime conservată de circa 50 cm.⁵ Odată cu degajarea părții sale frontale de pietrele de prăbușire, a apărut o vatră dreptunghiulară (50/70 cm), ai cărei pereți laterali erau căptușiți cu câteva lespezi mai mari puse pe cant. În dreptul gurii de alimentare zăcea un bolovan lunguiet (37 cm), care inițial stătea deasupra ca ultim reazem pentru boltă. Suprafața vetrei era bine arsă pe o profunzime de peste 3 cm grosime, cu o culoare cărămie și de o duritate mare. Partea inedită a construcției, alături de dimensiunile sale, constă mai ales în faptul că în ultima treime a volumului său fusese amenajat central un al doilea compartiment pentru fum și – în mod direct – pentru recuperarea unei cantități suplimentare de energie calorică. Această cameră (circa 40/50 cm) avea la margini câteva lespezi de piatră, puțin înclinate, care sugerau posibilitatea ca ele să fi constituit parte din baza de pornire a celei de-a doua bolți care se sprijinea în mod normal de peretele, gros de circa 20 cm, despărțitor al compartimentărilor. Dacă în partea inferioară a acestui zid bolovani nu păreau să prezinte fasonări prea elaborate, în partea sa superioară ei fuseseră prelucrați cu grijă, fiind aduși la forme cvasiparalelipipedice. S-a ajuns astfel ca marginii de sus a peretelui să i se confere un contur arcuit (fig. 4). Foarte edificatoare au fost și cele două orificii de tiraj practicate la baza zidului despărțitor, care aveau un diametru de aprox. 10 cm fiecare.

Prima întrebare care ne-o punem este cea legată de utilitatea acestei instalații de foc. În lipsa analogiilor și a altor informații suplimentare în acest sens, ne vedem obligați să rămânem doar în faza supozițiilor. Dintre acestea, cea mai tentantă ipoteză ar fi că acest cuptor servea pentru arderea ceramicii uzuale din așezare, ținând cont de structura sa constructivă și de faptul că până acum nu se cunosc încă cuptoare de ars ceramica din această vreme. Totuși, înclinăm să nu credem în această menire a

- (3) Deși în anumite porțiuni terenul a fost afectat de anumite șiroiri sezoniere, putem aprecia că nivelul vechi de călcare se plasa la o adâncime variind între 25 și 35 cm.
- (4) După informațiile primite de la cercetătorul dr. I. Mitrea, în așezarea de la Davideni-Neamț a fost descoperit un cuptor cu două compartimentări, dar din lut cruțat și de dimensiuni modeste.
- (5) Din motive tehnice, imaginile cuptorului "in situ" nu au putut fi surprinse pe film.

Fig. 2. Planurile și profilele stratigrafice ale locuințelor 1 și 2.

cuptorului. În primul rând însăși lipsa descoperirilor de cuptoare specializate ne pare un argument, ceramica de producție locală fiind arsă în mod curent în cuptoarele-pietrar, atât de caracteristice locuințelor de epocă. În al doilea rând considerăm că în cea de-a doua compartimentare, cu toată circulația aerului fierbinte prin cele două orificii de tiraj, nu se putea obține o temperatură prea înaltă necesară scopului în sine a unui astfel de cuptor. În fine, marea cantitate de pietre găsite, care umpluseră până la înălțimea conservată a cuptorului tot acest spațiu (unde nu s-a descoperit nici măcar un singur fragment ceramic), ne face să credem că bolta ultimei treimi a volumului construcției era deosebit de compact clădită, eventual susținând baza de pornire a unui horn de evacuare a fumului, situație în care nu se putea face un acces prea lesnicios înăuntru, pentru depunerea vaselor de ars. Ajungând la supoziția existenței unui horn din lut amestecat cu pleavă, a cărui lungime până la peretele exterior al locuinței nu era mai mare de un metru, ne întrebăm în ce măsură temperatura relativ scăzută a fumului de evacuare ajuns în tranzit prin el, ar mai fi putut conferi materiei constitutive o duritate de conservare până în zilele noastre.

În schimb, revenind la descrierea generală a locuinței, trebuie să subliniem numărul extrem de redus – mai puțin de zece – al fragmentelor ceramice descoperite aici, lucru care ar fi de neînchipuit pentru atelierul sau locuința unui meșter olar.

Locuința nr. 2 (L₂) a avut laturile de circa 4,00/3,80 m, o adâncime medie de 55 cm și o orientare NE-SV (fig. 2). În colțul estic fusese construit un cuptor a cărui vatră (76/65 cm) păstra urme inconsistente de ardere. El a fost amenajat din lespezi destul de friabile, care au prins pe alocuri, în contact prelungit cu focul, nuanțe cărămizii-pal. În spatele său, între mai multe pietre așezate grupat, s-au descoperit, alături de fragmente ceramice, mai multe oase care s-ar putea atribui în principal ovinelor. În rest, nu s-au observat alte indicii constructive ale locuinței.

Exceptându-se un fragment dintr-o lamă de cuțit, puternic oxidată (fig. 5/17), restul inventarului descoperit în L₂ este reprezentat de 55 fragmente ceramice, din care doar unul singur este modelat la roată, reprezentând tipologic buza unui castron aparținând culturii Sântana de Mureș. Din analiza materialului ceramic, rezultă câteva considerații notabile. În pasta ceramică, ca ingredient, s-au folosit preponderent cioburi pisate. În mai puțin de 20% din situații, pe lângă acestea, s-a constatat și prezența cu același rol a nisipului fin. Din punct de vedere al omogenității pasteii, se distinge o categorie ceramică de factură superioară cu cioburi fin pisate, cu un anumit grad de compactizare și cu suprafețele mai fine, de tradiție autohtonă, derivând din ceramica modelată cu mâna, de factură geto-dacică, prezentă în mod cert în cadrul culturii materiale Sântana de Mureș, și o alta, de aspect grosier, mult mai puțin reprezentativă, caracterizată printr-o mare friabilitate. Arderea a fost incompletă, generând nuanțe exterioare de la gălbui pal până la cărămiziu, dar conferind miezului nuanțe cenușii și foarte rar gălbui. În câteva cazuri, unele fragmente ceramice păstrează urme verticale sau oblice de fețuire, lăsate fie de mână, fie de un instrument anume. Ca forme de vase se pot menționa următoarele variante de oale-borcan:

1. **Oală-borcan** cu buza rotunjită și trasă mult înafară, cu umeri profilați și diametrul maxim mai coborât (fig. 5/2,3,13).

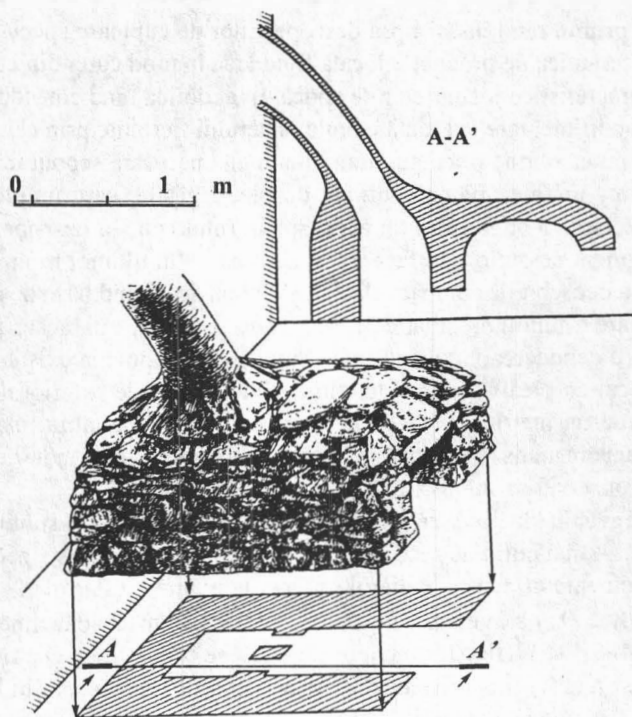

Fig. 3. Reconstituirea ipotetică a cuptorului locuinței nr. 1.

Fig. 4. Partea posterioară a cuptorului în cea de a doua compartimentare.

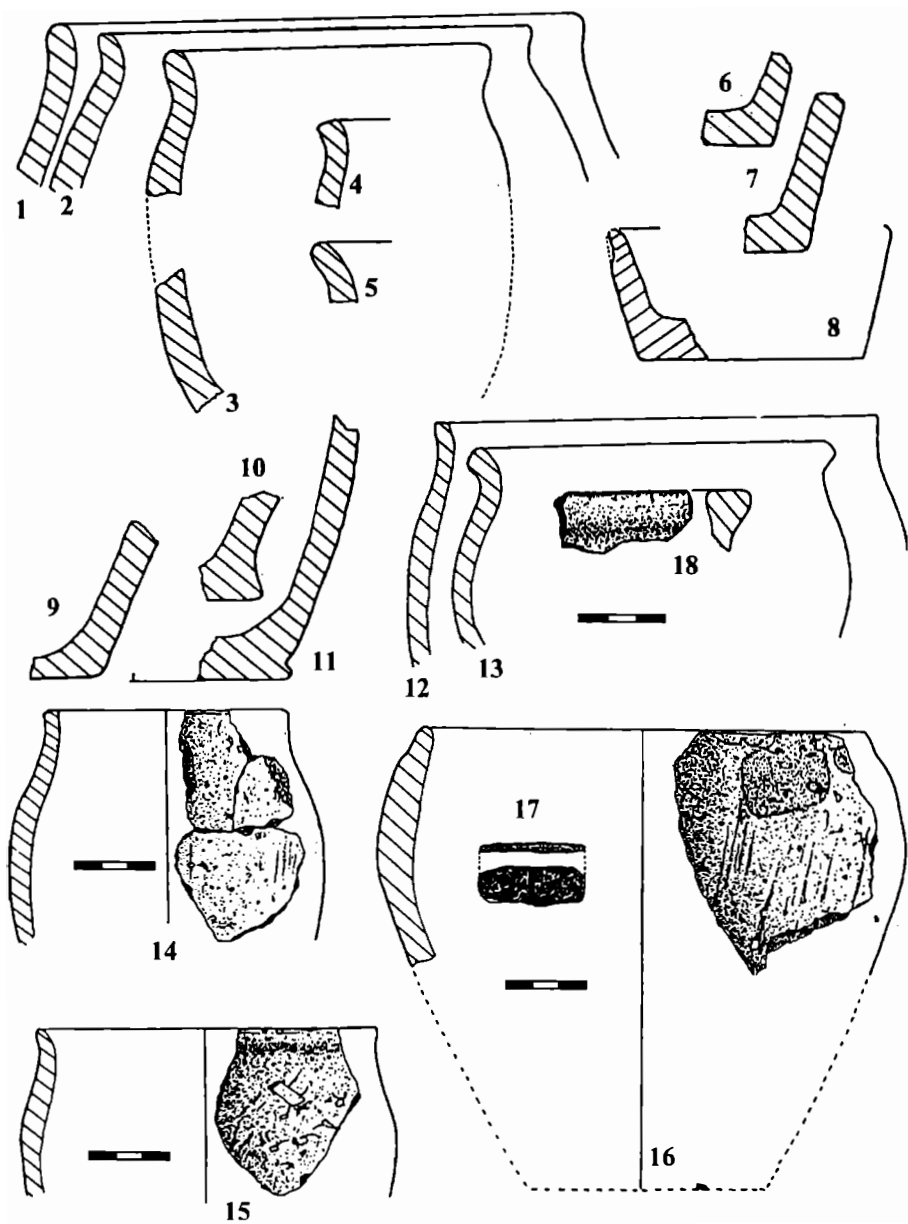

Fig. 5. Ceramică descoperită în locuințele nr. 1 și 2.

2. **Oală-borcan** cu buza dreaptă sau rotunjită, verticală sau ușor evazată și cu umerii slab profilați (fig. 5/12,14,15).

În plus, reprezentat printr-un singur exemplar, este atestat tipul de ceașcă (fig. 5/8) și cel de oală cu buza trasă în interior, fără gât, cu umerii bine arcuiți și gura mult lărgită față de fund (fig. 5/16).

De o deosebită importanță se bucură însă fragmentul de buză de castron, descoperit în L₂, realizat la roată din cunoscuta pastă ciment a repertoriului ceramic al culturii Sântana de Mureș (fig. 5/18). În situația în care nu există în imediata apropiere complexe de locuire din secolul al IV-lea, prezența acestuia, precum și continuarea modelării acum exclusiv cu mâna a oalelor-borcan tipice veacului al IV-lea, sunt indicii evidente că la Dolheștii Mari sunt reliefate legăturile genetice între cultura Sântana de Mureș și civilizația romană de tip Costișa-Botoșana. În același timp, vechile moșteniri tipologice se remarcă și la fragmentele provenind din funduri de vase (fig. 5/6-11). Din datele obținute până acum considerăm că cele două complexe de locuire prezentate se pot data cel mai sigur în cursul secolului al VI-lea. Ținând cont de faptul că – în ciuda eforturilor noastre – nu s-au descoperit mai multe locuințe, presupunem totuși că perioada de locuire, aici, a putut să se extindă și pe parcursul veacului următor.

THE ARCHAEOLOGICAL TEST IN THE SETTLEMENT OF THE 6th AND 7th CENTURIES AT DOLHEȘTII MARI (THE DOLHEȘTI COMMUNE, SUCEAVA, COUNTY)

Summary

The archaeological excavations in Dolheștii Mari between 1988-1989 have led to the discovery, besides six dwellings belonging to the Poienești-Lukacovka culture, of two dwellings from the 6th century A.D. Within these discoveries, the oven of the dwelling nr. 1, made out of stone, of particularly big size, having two functional compartments – making it a unique discovery in Romania for this period – has a particular importance.

Figure explanations

Fig. 1. The projects of the archaeological excavations from Dolheștii Mari (1988-1989).

Fig. 2. The projects and the stratigraphic structures of the dwellings nr. 1 and nr. 2.

Fig. 3. The hypothetical recovery of the oven of dwelling nr. 1.

Fig. 4. The back side of the oven with the second compartmentalization.

Fig. 5. Ceramic discovered in dwellings nr. 1 and nr. 2.